

MUKAYESELİ HUKUK VE TÜRK HUKUKU KAPSAMINDA DAVALININ BİLİN(E)MEMESİNİN DAVANIN AÇILMASI BAKIMINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

*The Evaluation of the Defendant's Unknown Status in Terms of
the Filing of the Lawsuit under Comparative and Turkish Law*

Serkan KAYA*

Öz

Tarafların adı ve soyadı, dava dilekçesinde bulunması gereken çok önemli bir husustur. Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 119. maddesinin 2. fıkrasına göre, dava dilekçesinde tarafların adı ve soyadı konusunda bir eksiklik tespit edilmesi durumunda hâkim, davacıya bu eksikliği düzeltmesi için bir haftalık kesin bir süre tanır Davacı verilen süre içinde eksikliği tamamlamazsa, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 119/2 maddesi gereğince davanın açılmamış sayılmasına karar verilir. Ancak bazen, davacının yasal işlemleri başlatırken davalının kimliğini belirleyemediği durumlar olabilir. Davalının kimliğinin tespit edilememesi, karmaşık hukuki olayları ve işlemler, anonim çevrim içi işlemler veya yetersiz bilgi içeren olaylar da dahil olmak üzere çeşitli senaryolardan kaynaklanabilir. Bu

* Dr Öğretim Üyesi, Boğaziçi Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Medeni Usul ve İcra İflas Hukuku Anabilim Dalı serkan.kaya@boun.edu.tr ORCID: 0000-0003-2507-3372.

Makale Gönderim Tarihi/Received: 15.10.2023.

Makale Kabul Tarihi/Accepted: 27.03.2024.

Atıf/Citation: Kaya, Serkan. "Mukayeseli Hukuk ve Türk Hukuku Kapsamında Davalının Bilin(e)memesinin Davanın Açılması Bakımından Değerlendirilmesi." *ASBÜ Hukuk Fakültesi Dergisi* 6, no. 1 (2024):126-158.

"Bu eser, Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License ile lisanslanmıştır. / This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License."

gibi durumlarda, davalının kimliğinin tespit edilememesi iddianın meşruiyeti ve hak arama hürriyeti konusunda bazı tartışmaları doğurmaktadır. Bu çalışma, bu tür durumların değerlendirilmesini incelemekte, davalının kimliği bilinmemesi durumunda davanın açılmış sayılıp sayılmayacağı konusunda karşılaşılan karmaşıklıkları, zorlukları ve olası çözümleri değerlendirmektedir.

Anahtar Kelimeler: Bilinmeyen Davalı, Dava Dilekçesi, Davalının Kimlik Bilgisi, Davalının Anonimliliği, John/Jane Doe.

Abstract

The name and surname of the parties is an essential aspect that must be included in the statement of claim. According to paragraph 2 of Article 119 of the Code of Civil Procedure, in the event that a deficiency is detected in the statement of claim regarding the name and surname of the parties, the judge shall grant the plaintiff a definite period of one week to correct this deficiency. If the plaintiff fails to complete the deficiency within the given period, the lawsuit shall be deemed not filed pursuant to Article 119/2 of the CCP. However, sometimes, there may be cases where the plaintiff is unable to identify the defendant when initiating legal proceedings. Failure to identify the defendant can arise from a variety of scenarios, including complex legal events and transactions, anonymous online transactions, or events with insufficient information. Failure to identify the defendant may result from various scenarios, including complex legal events and transactions, anonymous online transactions or events with insufficient information. In such cases, the inability to identify the defendant raises questions about the legitimacy of the claim and the right to a remedy. This article analyses the assessment of such situations and explores the complexities, challenges and possible solutions to the question of whether a lawsuit is deemed to have been filed if the identity of the defendant is unknown.

Keywords: Unknown Defendant, Statement of Claim, Identity of the Defendant, Anonymity of the Defendant, John/Jane Doe.

GİRİŞ

Modern hukuk sistemlerinde, davacı tarafından mahkemeye hitaben yazılan dilekçeler mahkeme kararı alınması sürecinin temelini oluşturur. Bu dilekçeler,

davacının iddialarını ve taleplerini mahkemeye sunmasının yanı sıra dava sürecinin başlamasını sağlar. Nitekim 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 118. maddesinde, bir davanın, dava dilekçesinin kaydedildiği anda açılmış sayılacağı belirtilmiştir. Medeni yargılamada dava dilekçelerinin düzgün bir şekilde hazırlanması, adaletin sağlanması için önemli bir yere sahiptir. Dava dilekçelerinin içeriği ve yapısı, Türk hukukunda belirli kurallara tabidir. HMK'nın 119. maddesinin birinci fıkrasının (a) ilâ (h) bentleri arasında bir dava dilekçesinde bulunması gereken unsurlar gösterilmiştir. Aynı maddenin ikinci fıkrasında ise bu bentlerde bulunması gereken unsurların eksik olduğu durumda yapılması gerekenler ve bu eksikliklerin yaptırımları belirtilmiştir.¹ Maddenin (b) bendine göre, dava dilekçesinde 'davacı ile davalının adı, soyadı ve adresleri' bulunması gerekir. Ancak bazı hallerde, davanın açılacağı anda davalının kim olduğunun davacı tarafından bilinmesi mümkün olmayabilir. Başka bir ifade ile, hak arama sürecinde olan bir kişi, hukukî ilişkisini ve talep edeceği miktarı/değeri bilse de muhatabını tespit edemeyebilir. Örneğin, bir trafik kazasında kişi, aracına verilen zararı tespit edebilmesine rağmen zarar verenin gerçek kimliğini tespit edemeyebilir. Aynı şekilde, kişi arsasının sınırını ihlal eden komşusunun taşınmaz bilgilerinin bilmesine rağmen, komşusunun gerçek kimliğini bilemeyebilir. Bu gibi durumlarda, dilekçenin verileceği sırada davalının adı ve soyadının davacı tarafından bilinmemesi durumu, davanın açılmamış sayılmasına sebebiyet verebilir. Bu çalışma , davacının davalının gerçek kimliğini tespit edememesi dolayısıyla dava dilekçesindeki 'davalının adı, soyadı' unsurunun eksik olması halinde davanın açılması durumunu değerlendirmektedir. Bu doğrultuda, çalışmada, öncelikle davalının tespitinin zor veya olanaksız olduğu durumlar tartışılmakta ve ve ardından söz konusu sorun/konu mukayeseli hukuk ve Türk hukuku açısından ele alınmaktadır.

¹ HMK'nın 119. maddesinin 2. fıkrası, dava dilekçesinde birinci fıkrada belirtilen "(a), (d), (e), (f) ve (g) bentleri dışında kalan hususların eksik olması halinde" yapılacak işlem ve yaptırım açıkça düzenlenmişken bu bentlerle ilgili ne yapılacağı hususu belirtilmemiştir. Bu konudaki tartışmalar için bkz. Muhammed Özeken, "HMK Bakımından Dava Dilekçesinde Eksiklik Halinde Yapılması Gereken İşlemler," *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 16, (2015): 263, 278-281.

I. DAVALININ BİLİN(E)MEMESİ HALLERİ

Davalının kim olduğunun bilenememesi veya tespit edilememesi, medeni yargılamada karşılaşılabilecek durumlardan biridir. Bu tür davalarda, davacı, ihlâl edildiğini iddia ettiği haklarını koruma, tecavüzleri bertaraf etme ve hukuki taleplerini ileri sürme hakkına sahip olmasına rağmen, muhatabının kim olduğunu belirleyemeyebilir. Davalının kim olduğunun belirlenememe nedenlerden biri, hukuki ilişkilerin karmaşıklığı olabilir. Özellikle büyük işletmeler, çok uluslu şirketler ve karmaşık mülkiyet yapıları olan organizasyonlar arasındaki hukuki ilişkilerle karşılaşılabılır. . Bu tür durumlarda, davacı, hangi tarafların kendisine karşı hak iddia edebileceğini ve hangi tarafların davalı konumunda olduğunu tespit etmekte zorlanabilir. Aynı şekilde, bir trafik kazasında, kişi kendi aracına çarparak kaçan kişinin ismini bilmeyebilir. Bazen haksız fiil davasında davacı, haksız fiile neden olan karmaşık bir olayda diğer tarafların dâhil olup olmadığı konusunda emin olmayabilir. Bu durum, kimin sorumlu tutulması gerektiğini bilmeyi daha zor hâle getirebilir. Aynı şekilde, internette ‘müzik paylaşımı’ ve ‘korsan baskılar’ yoluyla telif hakları ihlal edilen bir kişi tecavüzün ref’i davası açarak telif tazminatı talebinde bulunurken bu hukuka aykırı fiili işleyenlerin kimliklerini bilmeyebilir.

Davalının kim olduğunun belirlenemeyeceği başka bir durum, anonim tarafların dahil olduğu işlemlerden kaynaklanan uyumsuzluklardır. Özellikle blokzincir² tabanlı yapılan işlemlerde taraflar, birbirlerinin gerçek kimliklerini bilmeyebilir. Blokzincir, finansal işlemleri, varlıkların değerini ve diğer düzenlemeleri içeren çeşitli verileri merkezi olmayan bir şekilde sürekli olarak

² Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi blokzinciri şu şekilde tanımlamıştır: “Dağıtık, şeffaf, değiştirilemez ve güvenli veri yapıları sağlayan teknolojiler bütünüdür. Üzerindeki işlem bilgileri; değişmez kayıtlar olarak ağdaki paydaşlar tarafından doğrulanır, kaydedilir ve paylaşılır.” “Blokzincir Sözlüğü,” Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi, erişim tarihi Şubat 02,2023, <https://cbddo.gov.tr/sss/blokzincir-sozlugu/>.

şifreleyen ve değiştirilmez bir şekilde kaydeden bir yöntem olarak tanımlanabilir.³ Bu teknoloji, güvenilirliği ve şeffaflığı artırırken, merkezi bir otoriteye olan ihtiyacı ortadan kaldırmayı hedeflemektedir.

Blokszincir tabanlı yapılan işlemlerde, taraflar, takma adlarla kimliklerini gizleyebilirler. Kaldı ki, anonim olarak işlem yapabilme özelliği, blokszincir teknolojisinin temel ilkelerinden biridir.⁴ Blokszincir bağlamında, "anonim" ve "takma ad", kullanıcıların işlem yaparken veya blokszincir ile etkileşimde bulunurken sahip oldukları gizlilik ve kimlik koruma düzeyini tanımlamak için kullanılan terimlerdir.⁵ Blokszincir tabanlı işlemlerde taraflar, birbirlerini kimliğini tespit edebilir kişiler olarak değil bir adres olarak görürler.⁶ Çoğu halka açık blokszincir ağında, bir akıllı sözleşmeye dahil olan tarafların gerçek kimlikleri doğrudan görünmez ya da blokszincirinde saklanmaz. Birçok blokszincir sistemi kullanıcı gizliliğine ve takma isme öncelik vermektedir. İlgili taraflar genellikle gerçek kimlikleriyle doğrudan bağlantılı olmayan kriptografik⁷ adreslerle temsil edilir.⁸ Blokszincir bağlamında anonim veya psödonim (pseudonymous) işlemleri,

³ Farklı tanımlar için bkz. Larry A. DiMatteo, Michel Cannarsa ve Cristina Poncibò, *The Cambridge Handbook of Smart Contracts, Blockchain Technology and Digital Platforms* (Cambridge: Cambridge University Press, 2019); Doğa Ekrem Doğanç, *Blokszincirine Dayalı Akıllı Sözleşmelerin Hukuki Nitelikleri, Kuruluşu, Yorumu, İfasi ve Bazı Örnek Hukuki Uygulamalar* (İstanbul: On İki Levha, 2021) 31; Pınar Çağlayan Aksoy, *Akıllı Sözleşmelerin Kuruluşu ve Geçerlilik Şartları* (İstanbul: On İki Levha 2022) 18; Mete Tevetoğlu, "Ethereum ve Akıllı Sözleşmeler," *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 12 no.1 (2021): 195.

⁴ Blokszinciri teknolojisinin özelliklerinin detaylı tartışmaları için bkz. Primavera De Filippi ve Aaron Wright, *Blockchain and the Law: The Rule of Code*, (Massachusetts: Harvard University Press, 2018); Doğanç, *Blokszincirine Dayalı Akıllı Sözleşmelerin Hukuki Nitelikleri*, 33-44.

⁵ Nitish Andola ve diğerleri, "Anonymity on blockchain based e-cash protocols—A survey," *Computer Science Review* 40, (2021): 1, 4.

⁶ Çağlayan Aksoy, *Akıllı Sözleşmelerin Kuruluşu ve Geçerlilik Şartları*, 120.

⁷ "Kriptografi: Verilerin sadece belirlenen kişiler tarafından okunması ve işlenmesi için belirli bir forma dönüştürülmesidir. Veriler, güvenlik amaçlı matematiksel işlemler ile şifrelenebilir ve alıcıya ulaştığında deşifre işlemi ile okunabilir hâle getirilebilir." "Blokszincir Sözlüğü," Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi, erişim tarihi Şubat 02,2023, <https://cbddo.gov.tr/sss/blokszincir-sozlugu/>.

⁸ Osman Gazi Güçlütürk, "Hukukçular İçin Blokszincir Teknolojisinin Teknik İşleyişi: Bitcoin Örneği" iç. *Gelişen Teknolojiler ve Hukuk I: Blokszincir ve Hukuk*, ed. Eylem Aksoy Retornaz ve Osman Gazi Güçlütürk (İstanbul: On İki Levha, 2021) 66.

bir işlem veya kullanıcı, katılımcının kimliğinin tamamen gizlendiği anlamına gelir. İşlemler halka açık bir deftere kaydedildiğinden ve cüzdan adresleri gerçek kimlikleriyle doğrudan bağlantılı olmasa da çeşitli yollarla işlemleri potansiyel olarak bireylere kadar izlemek mümkün olduğundan⁹, bitcoin ve diğer birçok kripto para birimi genellikle gerçekten anonim olmaktan ziyade sözde anonim (pseudonymous-psödonim) olarak kabul edilir.¹⁰

Blokzincir tabanlı akıllı sözleşmelerde¹¹ özellikle on-chain akıllı sözleşmelerde¹² tarafların kimliğinin tespit edilmesi oldukça zordur. Dolayısıyla, akıllı sözleşmelerden kaynaklanan uyuşmazlıklarda¹³ davacı davalının kimliğini tespit etme imkânına sahip olamayabilir. Aynı şekilde, NFT'lerin¹⁴ kendilerine özgün özellikleri nedeniyle, hak sahiplerinin koruma haklarını yargı yoluyla elde etmekte zorluklar yaşanabilir. Özellikle, blokzincir ağlarında işlem yaparken kişilerin kimliklerini gizli tutabilme özelliği, hak sahibinin, bir eserden izinsiz

⁹ De Filippi ve Wright, *Blockchain and the Law: The Rule of Code*, 175; Osman Gazi Güçlütürk, "Blokzincir ve Regüle Edilebilirlik" iç. *Gelişen Teknolojiler ve Hukuk I: Blokzincir ve Hukuk*, ed. Eylem Aksoy Retornaz ve Osman Gazi Güçlütürk (İstanbul: On İki Levha, 2021) 73, 89.

¹⁰ Çağlan Aksoy, *Akıllı Sözleşmelerin Kuruluşu ve Geçerlilik Şartları*, 120.

¹¹ "Bir güven otoritesine ihtiyaç duymadan, kişiler veya kurumlar arasında yapılan ve şartları dağıtık defter teknolojileri protokolleri ile garanti altına alınmış anlaşmalardır. Anlaşma şartları blokzincir doğrulama mekanizmaları vasıtası ile sağlandığında; yükümlülükler otomatik olarak yürürlüğe girer ve blokzincir altında kayıt altına alınır." "Blokzincir Sözlüğü," Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi, erişim tarihi Şubat 02,2023, <https://cbddo.gov.tr/sss/blokzincir-sozlugu/>; Akıllı sözleşme ile ilgili tanımlar için bkz. Riccardo de Caria, "Definitions of Smart Contracts: Between Law and Code" iç. *The Cambridge Handbook of Smart Contracts, Blockchain Technology and Digital Platforms*, eds. Larry A DiMatteo, Michel Cannarsa ve Cristina Poncibò (Cambridge: Cambridge University Press, 2019) 22-23.

¹² "Bu tür akıllı sözleşmeler hem bilgisayar kodu tarafından tanımlanan hem de otomatik olarak icra edilen yeni sözleşmesel ilişkiler meydana getirirler." Çağlayan Aksoy, *Akıllı Sözleşmelerin Kuruluşu ve Geçerlilik Şartları*, 93.

¹³ Akıllı sözleşmelerden kaynaklanan uyuşmazlıkların çözümü için bkz Serkan Kaya, "Blokzincir Tabanlı Akıllı Sözleşmelerden Doğan Uyuşmazlıkların Çözümü," *Medenî Usûl ve İcra İflâs Hukuku Dergisi* 18, no.52 (2022): 518.

¹⁴ "Blokzincir teknolojisi kullanılarak kriptografik yöntemlerle üretilen, benzersiz ve özel bir kripto jeton türüdür." "Blokzincir Sözlüğü," Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi, erişim tarihi Şubat 02,2023, <https://cbddo.gov.tr/sss/blokzincir-sozlugu/>.

olarak NFT oluşturulması durumunda dahi ihlal edilen mali veya manevi haklarını savunmak için dava açacağı kişinin kimliğini tespit etme zorluğuna neden olabilir.¹⁵ Ayrıca, NFT işlemlerini gerçekleştirmek için aracı platformlar, kullanıcıların kimlik ve meşruiyetlerine dair bir teminat sunmamakta; bunun yerine NFT işlemlerini yapan kişilerin bu konuda bizzat kendilerinin sorumlu olduklarını platform hizmet kullanım şartlarında belirtmektedir.¹⁶ Çin Halk Cumhuriyeti'nde görülen Shenzhen Golden Idea v. Hangzhou davasında, davacı taraf, NFT'nin izni olmaksızın oluşturularak bir NFT çevrim içi pazar yerinde satışa sunulduğunu iddia etmiş ve bu durumun telif haklarını ihlal ettiğini belirtmiştir.¹⁷ Davalı ise, bu içeriği bir "eater" adrese göndererek kaldırma yükümlülüğünü yerine getirdiğini, akıllı sözleşmenin içeriği veya NFT'nin bulunduğu blokzincir ağı ve node konumu bilgilerinin ifşa edilmesi gerektiği yükümlülüğü olmadığını savunmuştur. Mahkeme, aracı platformların hak ihlallerini durdurmak için linkin kesilmesi ve NFT'nin "eater"¹⁸ adrese gönderilmesi gibi tedbirler alarak, etkili tedbirlerin alınması gerektiğini belirtmiştir.¹⁹

¹⁵ Özgür Arkan, "NFT Eserler ve Telif Haklarına Dair Hukuki Uyuşmazlıklar", iç. *Gelişen Teknolojilerin Medeni Usul Hukukuna Etkileri*, ed. Serkan Kaya, (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2023) 282.

¹⁶ "Terms of Service," Opensea, erişim tarihi Ekim 02, 2023, <https://opensea.io/tos>.

¹⁷ Yupeng Dong ve Hong Wu, "Copyright of NFT Works in China: Infringement, Liabilities and Remedies" Researchgate, erişim tarihi Ekim 15, 2023, https://www.researchgate.net/publication/368875188_COPYRIGHT_OF_NFT_WORKS_IN_CHINA_INFRI_GEMENT_LIABILITY_AND_REMEDIES; Arkan, "NFT Eserler ve Telif Haklarına Dair Hukuki Uyuşmazlıklar," 282.

¹⁸ "Eater" adres veya "burning" adres, belirli bir kripto varlığın transfer edilmesiyle genel dolaşımdan etkili bir biçimde çıkarılmasını, başka bir kişinin eline geçmesini engellemeyi ve söz konusu varlığın yeniden alınıp satılmasını önlemeyi amaçlar. Bir dijital varlığı yakma eylemi, yakma adresi olarak da bilinen ve dijital varlığı sonsuza kadar kilitleyerek dolaşımdan etkin bir şekilde kaldıran, asla geri alınamayacağı bir yere göndermeyi içerir. Bkz: André Beganski, "What is a Token Burn? How Crypto is Removed From Circulation" Decrypt, erişim tarihi Ekim 16, 2023, <https://decrypt.co/resources/what-is-a-token-burn-how-crypto-is-removed-from-circulation>.

¹⁹ Dong ve Wu "Copyright of NFT Works in China: Infringement, Liabilities and Remedies,"; Arkan, "NFT Eserler ve Telif Haklarına Dair Hukuki Uyuşmazlıklar," 282.

Öğretide, blokzincir işlemlerindeki tarafların anonimliği, hak ve fiil ehliyet ehliyeti açısından değerlendirilmiş ve tarafların kimliklerini bilinmemesinin ilgililer açısından herhangi bir fark yaratmayacağı ileri sürülmüştür.²⁰ Bu durumun sadece blokzincir tabanlı işlemlerde değil, internet üzerinden gerçekleşen işlemlerde de söz konusu olduğu belirtilmiştir.²¹ Ancak belirtmek gerekir ki, tarafların kimliğinin tespiti her ne kadar geleneksel sözleşme hukuku açısından önem arz etmese de ortaya çıkabilecek hukuki ihtilâflarda sorumlu olan kişinin tespiti, ihtilâfın ortadan kaldırılması açısından önem arz etmektedir.

Öğretide, blokzincir işlemlerinde en baştan tarafların kimliklerinin belirlenmesinin öngörülebileceğini savunulmaktadır.²² Kimlik tanıma işleminin kapsamı, blokzincir ağının ve ilgili kurum veya kuruluşların kurallarına göre belirlenebilir.²³ Bu kurallar sayesinde, hak ve fiil ehliyetlerinin varlığını ispat eden kullanıcılar sisteme kabul edilebilir. Son yıllarda, blokzincir teknolojisinin kara para aklama ve terörün finansmanında kullanılması sebebiyle bazı ülkelerin bu suçlarla mücadele amacıyla işlemlerin kimler tarafından gerçekleştirildiğinin tespit edilmesi açısından bazı düzenlemeler getirdiğine rastlanmaktadır. Örneğin, 16 Mayıs 2023 tarihinde, AB Konseyi, kara para aklama ve terörün finansmanı ile mücadele kapsamında 2015/849 sayılı Fon Transferi Tüzüğü'nün genişletilerek kripto varlıkların da kapsama alınmasını onaylamıştır.²⁴ Bundan dolayı kripto varlıklar, diğer fon transferleri gibi izlenebilir hale gelmiştir. Bu Tüzük, ödeme hizmeti sağlayıcılarına ve kripto varlık hizmeti sağlayıcılarına, ödeyene ve alacaklıya veya kaynak kişiye ve lehtara ilişkin bilgileri, eksik veya noksan

²⁰ Çağlan Aksoy, *Akıllı Sözleşmelerin Kuruluşu ve Geçerlilik Şartları*, 126; Doğanç, *Blokzincirine Dayalı Akıllı Sözleşmelerin Hukuki Nitelikleri*, 105-106.

²¹ Çağlan Aksoy, *Akıllı Sözleşmelerin Kuruluşu ve Geçerlilik Şartları*, 106.

²² Doğanç, *Blokzincirine Dayalı Akıllı Sözleşmelerin Hukuki Nitelikleri*, 108.

²³ Doğanç, *Blokzincirine Dayalı Akıllı Sözleşmelerin Hukuki Nitelikleri*, 113.

²⁴ Regulation (EU) 2023/1113 of the European Parliament and of the Council of 31 May 2023 on information accompanying transfers of funds and certain crypto-assets and amending Directive (EU) 2015/849 Official Journal of the European Union, L150/3.

olmayacak şekilde sağlama yükümlülüğü getirmektedir.²⁵ Aynı şekilde, işletmeler ve finans kurumları, kimlik hırsızlığı, dolandırıcılık, kara para aklama, terör finansmanı ve diğer yasadışı faaliyetleri önlemek için müşterilerinin veya müşterilerinin kimliğini doğrulamak için KYC (Know-Your Customers), ‘Müşterini Tanı’ anlamına gelen bir sistem kullanmaktadırlar.²⁶ KYC'nin birincil amacı, bir şirketin çeşitli araçlar kullanarak kimliklerini doğrulayarak müşterilerinin kim olduğunu bilmesini ve anlamasını sağlamaktır. Bu genellikle isim, adres, doğum tarihi, devlet tarafından verilen kimlik (pasaport veya ehliyet gibi) gibi kişisel bilgilerin ve bazen de gerektiğinde ek belgelerin toplanmasını içerir.²⁷

Her ne kadar yukarıda bahsedildiği üzere çeşitli güncel düzenlemeler özellikle hizmet sağlayıcılara getirilen yükümlülükler sayesinde bazı blokzincir

²⁵ 2015/849 sayılı Fon Transferi Tüzüğü'nün 4. maddesine göre: “Ödeyenin ödeme hizmeti sağlayıcısı, fon transferlerine ödeyene ilişkin aşağıdaki bilgilerin ibraz edilmesini sağlayacaktır:

- (a) ödeyenin adı;
- (b) ödeyenin ödeme hesap numarası;
- (c) ülke adı, resmi kişisel belge numarası ve müşteri kimlik numarası dahil olmak üzere ödeyenin adresi veya alternatif olarak ödeyenin doğum tarihi ve yeri; ve
- (d) ilgili ödeme mesajı formatında gerekli alanın varlığına tabi olarak ve ödeyenin ödeme hizmeti sağlayıcısına sağladığı durumlarda, ödeyenin mevcut LEI'si veya bunun olmaması durumunda mevcut herhangi bir eşdeğer resmi kimlik kodu.

2. Ödeyen tarafın ödeme hizmeti sağlayıcısı, fon transferlerine alacaklı hakkında aşağıdaki bilgilerin eşlik etmesini sağlayacaktır:

- (a) alacaklının adı;
- (b) alacaklının ödeme hesap numarası; ve
- (c) ilgili ödeme mesajı formatında gerekli alanın varlığına tabi olarak ve ödeyenin ödeme hizmeti sağlayıcısına sağladığı durumlarda, alıcının geçerli LEI'si veya bunun yokluğunda mevcut herhangi bir eşdeğer resmi kimlik kodu.

Ödeyenin ödeme hizmeti sağlayıcısı, fon transferlerine aşağıdakilerin eşlik etmesini sağlayacaktır.”

²⁶ James Chen, “Know Your Client (KYC): What It Means, Compliance Requirements,” Investopedia, erişim tarihi Ekim 02, 2023, <https://www.investopedia.com/terms/k/knowyourclient.asp>.

²⁷ Chen, “Know Your Client (KYC): What It Means, Compliance Requirements,”.

tabanlı işlemlerin kullanıcıların kimliğinin tespiti mümkün hale getirilmiş olsa da bu kullanıcıların gerçek kimlikleri bazen yalnızca ilgili kurum veya kuruluş tarafından bilinmektedir. Başka bir ifadeyle, blokzincir tabanlı işlem yapacak kişi hesabı açarken gerçek kimlik bilgilerini işlem yapacağı kurum veya kuruluşa ibraz ederken, başkaları ile yapacağı işlemlerde kimliğini gizleyebilir. Bu durumda da işlemin tarafları birbirlerinin kimliğini tekrar tespit edemeyebilir. Bu gibi durumlarda, işlemin tarafları arasında hukuki ihtilaf çıkması halinde, sadece kurumsal merciler gözetiminde kullanıcıların kimliklerinin tespiti mümkündür.

Özetle, blokzincir, akıllı sözleşme ve NFT gibi teknolojilerinin kendine özgü yapıları gereği, bu işlemlerden kaynaklanan uyumsuzluklarda tarafların kimliklerinin tespiti kolay olmayabilir. Hatta tamamen anonimliği esas alarak hizmet veren blokzincir ağlarında tarafların kimliklerinin tespiti imkânsızdır. Kimliklerin ibraz edilmesi zorunlu olan ağlarda ise işlemlerde kullanıcıların kimliklerinin gizlenmesi halinde ancak kurumsal mercilere başvurularak kimliklerin tespit edilebilir.

II. KARŞILAŞTIRMALI HUKUKTA DAVALININ BİLİN(E)MEMESİ: JOHN/JANE DOE VE BİLİNMEYEN DAVALILAR

John Doe (erkekler için) ve Jane Doe (kadınlar için) terimleri²⁸, genellikle gerçek kimliği belirsiz veya yasal nedenlerle gizli tutulması gereken kişileri ve kimliği tespit edilemeyen cesetleri tanımlamak için kullanılan isimlerdir.

²⁸ Bu terimler, aslında Frank Capra'nın 1941 yapımı 'Meet John Doe' filmi ve 2002'deki John Doe dizisiyle ilişkilendirilir. Filmin hikayesinde, John Doe karakteri başlangıçta Barbara Stanwyck tarafından canlandırılan bir gazeteci tarafından yaratılan kurgusal bir karakter olarak ortaya çıkar, ancak sonradan gerçek bir kişinin takma adı haline gelir. Bkz. Carol Rice Andrews, "Meet John Doe: It Is Time for Federal Civil Procedure to Recognize John Doe Parties," *University of Pittsburgh Law Review* 57, (1995): 883, 884.

John Doe'nun davalarda taraf olarak gösterilmesi, modern federal hukuk uygulamalarına özgü bir durum değildir.²⁹ Üç yüzyıldan daha uzun bir süre önce, İngiliz mahkemelerindeki davacılar, genel hukuk prosedürlerinden kaçınmak için kurgusal bir John Doe oluşturmuşlar; o zamandan beri, John Doe tamamen kurgusal bir karakterden gerçek kişiler için bir takma ad haline gelmiştir.³⁰ Modern John Doe, çoğunlukla davacılar olmak üzere, hukuk davalarındaki taraflara iki şekilde yardımcı olmaktadır.³¹ Bazı hukuk davalarında John Doe, davacının mahremiyetini koruyarak davacının takma adı olarak hareket eder ve böylece davacıyı korur.³² Daha yaygın olarak, John Doe, davacının gerçek adını belirlemeye çalışırken bilinmeyen bir davalı yerine geçerek davacının iddiasını ileri sürmesine izin verir.³³

Daha önce kamu davalarında kullanılan John Doe'nun hukuk davalarında ilk kez ortaya çıktığı tarih kesin olarak bilinmemektedir, ancak 17. yüzyılda İngiliz örf ve âdet hukukuna sağlam bir şekilde yerleşmiştir. John Doe, bugün olduğu gibi o zaman da tarafların başka türlü takip edemeyecekleri veya dava açamayacakları davaları açmalarına olanak sağlamıştır. Genel hukuk davalarında, davacılar, öngörülen dava dilekçelerinden birine tam olarak uymadığında, kendi adlarına dava açmak veya savunmak için genellikle John Doe adında tamamen kurgusal bir karakter yaratarak sorunun üstesinden gelmişlerdir. Bu uygulama, Amerika Birleşik Devletleri'nde 19. yüzyılın ortalarına kadar devam etmiş ve reformcular

²⁹ Detaylı tartışmalar için bkz. Jayne S. Ressler, "Privacy, Plaintiff, and Pseudonyms: The Anonymous Doe Plaintiff in the Information Age," *Kansas Law Review* 53, (2004): 195-256; Colleen E. Michuda, "Defendant Doe's Quest for Anonymity: Is the Hurdle Insurmountable?," *Loyola University Chicago Law Journal* 29, (1997):141-180; Wendy M. Rosenberger, "Anonymity in Civil Litigation: The Doe Plaintiff," *Notre Dame Law Review* 57, no. 3 (1982): 580-597; Eugene Volokh, "The Law of Pseudonymous Litigation," *Hastings Law Journal* 73, no. 5 (2022): 1353-1460; Lior Strahilevitz, "Pseudonymous Litigation," *University of Chicago Law Review* 77, (2010): 1239-1259; Lyrissa Barnett Lidsky, "Silencing John Doe: Defamation & Discourse in Cyberspace," *Duke Law Journal* 49, no. 4 (2000): 855-946; Andrews, "Meet John Doe," 883.

³⁰ Andrews, "Meet John Doe," 883.

³¹ Andrews, "Meet John Doe," 883.

³² Andrews, "Meet John Doe," 883.

³³ Andrews, "Meet John Doe," 883.

dava dilekçelerinin basitleştirilmesiyle başlamış.³⁴ 1848 yılında, David Field tarafından New York Medeni Usul Kanunu yenilenmiş ve 'Field Kanunu'³⁵ olarak bilinen bu reform, ülke genelinde 'kod savunma' reformu için bir model olmuştur.³⁶ 'Field Kanunu' mevcut tüm savunma biçimlerini ortadan kaldırmış olmasına rağmen, John Doe kavramını korumuştur. Bu yasa, eğer davacı gerçek bir davalının tam ve doğru ismini bilmiyorsa, o davalıyı John Doe gibi hayali bir isimle tanımlayabilme imkânı sağlamıştır.³⁷ Böylelikle, Field Kanunu, John Doe'yu sadece bir yasal kurgudan gerçek kişiler için bir takma isme dönüştürmüştür.

1938 tarihli Federal Medeni Usûl Kurallarından önce, John Doe uygulaması esas olarak federal mahkemelerde değil eyalet mahkemelerinde geliştirilmiş ve kullanılmıştır. O dönemde federal mahkemeler, hukuk davalarında yerel eyalet usullerine bağlı kalmak zorundaydı. Dolayısıyla, eyalet mahkemelerinde John Doe uygulamasının kullanılması, federal mahkemelerin de bu uygulamayı mecburi olarak takip etmesi anlamına gelmekteydi. Ancak, bazı davalarda federal mahkemeler hakkaniyet ilkeleri doğrultusunda kimliği belirsiz kişileri davalı olarak göstermekten kaçınıyorlardı. 1938 tarihli Federal Medeni Usul Kuralları yürürlüğe girmesine rağmen kimliği belirsiz kişi uygulamasının durumu açıkça ele alınmamıştı. Kuralların bu konuda sessiz kalması, federal mahkemelerde John Doe taraflarının kullanılmasına karşı ilk direnişe neden olmuştur, çünkü bu tarafların dahil edilmesine izin veren açık bir kural bulunmuyordu. Bu dirence rağmen, John Doe bazı federal hukuk davalarında, bazen herhangi bir itiraz olmaksızın yer almaya devam etmiştir.

1960'ların ortalarında, federal mahkemelerdeki iki ana gelişme, John Doe'nun hukuk davalarında aktif olarak kullanılmasını sağlamıştır. İlk olarak, davacılar John Doe'yu zaman aşımı sürelerini aşmanın bir yolu olarak kullanmaya

³⁴ Andrews, "Meet John Doe," 883-890.

³⁵ 1848 Medeni Usul Kanunu Baş savunucusu David Dudley Field'e atfen genellikle Field Kanunu olarak adlandırılmaktadır. Bkz. William P. LaPiana, "Just the Facts: The Field Code and the Case Method," *New York Law School Law Review* 36, (1991): 287, 289.

³⁶ Stephen N. Subrin, "David Dudley Field and the Field Code: A Historical Analysis of an Earlier Procedural Vision," *Law and History Review* 6, no.2 (1988): 311-373.

³⁷ Andrews, "Meet John Doe," 891.

başlamıştır. John Doe'nun bu kullanımı, kural koyucuların Federal Hukuk Usulü Kuralları 15(c)³⁸'yi revize ettiği 1966 yılına kadar mevcut olmayan 'geri ilişki'³⁹ doktrininin genişletilmiş bir şekline dayanmaktaydı. John Doe davalısının zamanaşımı engeline kaçınmak için kullanılması nispeten modern bir olgudur. Hem eyalet mahkemelerinde hem de federal mahkemelerde, anonim davalı uygulamasının önceki biçimlerinin çoğunda, davacılar anonim davalıya diğer davalılar gibi zamanında tebligat yapmak zorundaydı. Ancak davacılar kimliğini tespit edemedikleri bir davalıya tebligat yapamıyorlardı. 1966 yılında federal kural koyucuları, Kural 15(c)'yi değiştirerek 'geri ilişki' doktrinini genişleterek zamanında resmi tebligat gerekliliğini gevşettiler. Yeni kurala göre, davacı, belirli durumlarda, henüz resmi olarak tebligat yapmamış olsa bile, zamanaşımı süresinden sonra bir davalı ekleyebilirdi.⁴⁰ Bu değişiklik, federal mahkemede yeni bir tür John Doe davalı uygulamasına kapı açmıştır.

İkinci olarak, aynı dönemde federal davacılar da kendi kimliklerini gizlemek için John Doe'yu kullanmaya başlamıştır.⁴¹ Bu yeni kullanım, 1965 yılında başlayan ve ABD Yüksek Mahkemesi'nin ABD Anayasası kapsamında mahremiyet hakkını ilk kez tanıdığı döneme denk gelen federal mahremiyet hakkı davalarının

³⁸ Federal Medeni Usul Kurallarının 15(c) Kuralı, celp ve şikâyet dilekçesinin tebliğ edilmesi için öngörülen süre içerisinde değişiklikle getirilecek tarafın, aleyhine talepte bulunulan tarafı veya tarafın ismini değiştirmesini olanak vermektedir.

³⁹ İngilizcesi "relation back" olan "geri ilişki/alma" bir davada bir dilekçede yapılan değişikliğin orijinal dilekçe ile aynı zamanda yapılmış gibi muamele görmesini sağlayan yasal bir doktrindir. Bu doktrin, Federal Medeni Usul Kurallarının 15. kuralında ve çeşitli eyalet medeni usul kurallarında tanımlanmıştır. Kural 15(c) sadece aşağıdaki durumlarda geri dönüşe izin vermektedir:

- (i) talep, ilk dava dilekçesinde belirtilen davranıştan kaynaklanmıştır,
- (ii) dava açılacak taraf, savunmasını sürdürme konusunda önyargılı olmayacak şekilde bildirim almıştır,
- (iii) söz konusu taraf, bir kimlik hatası olmasaydı, asıl davanın kendisine karşı açılacağını biliyor veya bilmesi gerekiyorsa ve
- (iv) ikinci ve üçüncü kriterlerin federal kurallar uyarınca şikâyetin tebliğ edilmesi gereken 90 günlük süre içerisinde yerine getirilmesi.

⁴⁰ Federal Hukuk Usulü Kuralları, 15. kural.

⁴¹ Andrews, "Meet John Doe," 894.

büyüyen alanında ortaya çıkmıştır.⁴² John Doe'nun bu uygulaması, davacıların yasal işlemlerini sürdürürken kimliklerini korumalarına olanak sağlamıştır.

2021 yılında görülen *Herrera v. Cleveland*⁴³ davasında, davacı, kendisini bir saldırıdan koruyamadıkları ve zamanında tıbbi yardım almasını engelledikleri iddiasıyla üç infaz koruma memuruna karşı dava açmıştır. Bu tür davalarda sıkça görüldüğü gibi, davacı ilk şikâyet dilekçesini verirken, kimlikleri tespit edilene kadar her bir infaz koruma memurunu "John Doe" olarak adlandırmıştır. İlk şikâyet, zaman aşımı süresi içerisinde zamanında sunulmuş, ancak bu kimliği belirsiz davalıları tanımlayan iki müteakip tadil edilmiş şikâyet, zaman aşımı süresi dışında sunulmuştur. Nihayetinde adı geçen memurlar, eklemelerinin zamanında yapılmadığı iddiasıyla davanın reddedilmesi talebinde bulunmuşlardır.⁴⁴ Bölge mahkemesi bu talebi reddetmiş ve 'kimliği belirsiz' bir davalıya karşı dava açılmasının Federal Hukuk Usulü Kuralları 15(c)(1)(C)(ii)⁴⁵ uyarınca 'hata' olarak nitelendirilebileceğini belirtmiştir.⁴⁶ Memurlar temyiz başvurusunda bulunmuş ve Yedinci Daire Temyiz Mahkemesi kararı bozmuştur. Temyiz Mahkemesi 2021 yılında, *Herrera v. Cleveland* No. 20-2076 davasında, asıl şikâyet zamanında yapılmış olsa bile, zamanaşımı süresi geçtikten sonra kimliği belirsiz sanıkların tespit edilmesi halinde, sanıkların zamanaşımı süresini bir savunma olarak ileri sürmelerini kolaylaştırabilecek bir karar yayınlamıştır.⁴⁷

⁴² 1965 yılında Amerikan Yüksek Mahkemesi, *Griswold - Connecticut* davasında, doğum kontrol haplarının kullanımının yasaklanmasının, evlilikle ilgili mahremiyet hakkını ihlal ettiğine karar verdi. Bu kararda, Amerikan Haklar Bildirgesi'nin geniş bir yorumu sonucunda bireylerin anayasal bir hak olarak mahremiyet hakkına sahip olduğunu açıkça belirtilmiştir. Oya Bayar ve Sezen Kama Işık, "Dördüncü Kuşak Haklar ve Bilişim Teknolojilerinin Doğuşunda Mahremiyet Kavramına Karşılaştırmalı Bir Bakış," *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* 25, no.2 (2019): 602, 609.

⁴³ *Herrera v. Cleveland*, No. 20-2076 (7th Cir. 2021), erişim tarihi Ekim 04, 2023, <https://law.justia.com/cases/federal/appellate-courts/ca7/20-2076/20-2076-2021-08-06.html>.

⁴⁴ *Herrera v. Cleveland*, No. 20-2076.

⁴⁵ Federal Medeni Usul Kurallarının 15. Kuralı, bir hukuk davasında dilekçelerin değiştirilmesi sürecini düzenlemiştir. Kural 15, bir davadaki taleplerin, yanıtların veya sonraki savunmaların değiştirilmesine ilişkin yönergeleri ele almıştır.

⁴⁶ *Herrera v. Cleveland*, No. 20-2076.

⁴⁷ *Herrera v. Cleveland*, No. 20-2076.

Bunun, özellikle birden fazla memur veya çalışanın başlangıçta Doe davalı olarak adlandırıldığı belirli medenî haklar ve iş ile ilgili davalarda faydalı olabileceği savunulmuştur.⁴⁸

Takma isimle işlem yapmanın başka bir dayanağı, anonim olarak yapılan internet faaliyetlerinden kaynaklanan hak ihlallerinde davalıların tespitinin başlangıçta zor olmasıdır. Kanada Federal Temyiz Mahkemesi, *BMG Canada Inc. v. JohnDoe* davasında⁴⁹ anonimlik kararı için bu potansiyel temeli gündeme getirmiştir. *BMG* davasında, Kanadalı müzik yapımcıları, internette 'müzik paylaşımı' yoluyla telif haklarının ihlal edildiği iddiasıyla bazı kişilere karşı dava açmak istemişlerdir.⁵⁰ Yapımcılar, çevrim içi faaliyetleri için takma isimler kullanan muhtemel davalıların kimliklerini bilmediklerini ileri sürmüşlerdir. Müstakbel davalıların kimliklerini tespit etmek ve onlara dava dilekçesi tebliğ etmek için yapımcılar, müstakbel davalıların internet servis sağlayıcılarına karşı üçüncü taraf keşif emri talep etmişlerdir.⁵¹

Gizlilik kaygılarını ve Kişisel Bilgilerin Korunması ve Elektronik Belgeler Yasasını (The Personal Information Protection and Electronic Documents Act - "PIPEDA") gerekçe gösteren internet servis sağlayıcıları, mahkeme kararı olmadan müşterilerinin isimlerini vermeyi reddetmişlerdir.⁵² Federal Temyiz Mahkemesi, bir emrin verilmesine ilişkin testin bir parçası olarak, "ifşa lehine olan kamu menfaatinin, kimliği tespit edilmek istenen kişinin meşru gizlilik kaygılarından daha ağır basması gerektiğini" ve davanın koşullarında, dengenin muhtemel davalıların kimliklerinin ifşa edilmesi lehine olduğunu kabul etmiştir.⁵³ Mahkeme

⁴⁸ Sara C. Mills-Flood, "John Doe Defendants Should Be Identified Prior to Expiration of Statute of Limitations, Even Where Complaint is Timely Filed," Crivello, erişim tarihi Ekim 02, 2023, <https://www.crivellolaw.com/news-insights/legal-updates/john-doe-defendants-should-be-identified-prior-to-expiration-of-statute-of-limitations-even-where-complaint-is-timely-filed/>.

⁴⁹ *BMG Canada v. John Doe*, 2004 FC 488 [BMG Canada, FC], *aff'd* 2005 FCA 193 [BMG Canada, FCA] (Amy Min-Chee Fong, "Unmasking the John Does of Cyberspace: Surveillance by Private Copyright Owners," *Canadian Journal of Law and Technology*, (2005)).

⁵⁰ *BMG Canada v. John Doe*, 2004 FC 488.

⁵¹ *BMG Canada v. John Doe*, 2004 FC 488.

⁵² *BMG Canada v. John Doe*, 2004 FC 488.

⁵³ *BMG Canada v. John Doe*, 2004 FC 488.

daha sonra telif hakkı ihlaline ilişkin kanıtların bulunduğu durumlarda, mahkeme kullanıcının yalnızca baş harfleriyle tanımlanmasına karar vermesi veya gizlilik kararı alması halinde gizlilik endişelerinin karşılanabileceğine karar vermiştir.⁵⁴

Yukarıda da açıklandığı üzere, Doe uygulamasında mahkemeler zaman içinde çeşitli zorluklarla karşılaşmışlardır. Federal mahkemelerde kimliği belirsiz davalılarla ilgili yaklaşımlar çeşitlilik göstermekte ve farklı uygulamalar ortaya çıkmaktadır. Örneğin, 1956 tarihli *Molnar v. National Broadcasting Co.*⁵⁵ davasında Kaliforniyalı bir davacı, NBC'nin tesislerinde meydana gelen yaralanmalar nedeniyle on John Doe sanığı ile birlikte NBC'ye dava açmıştır. Mahkeme, bu anonim tarafların davanın merkezinde yer alan çeşitliliğin yargı yetkisini zayıflattığını belirterek Doe sanıklarının kullanımını reddetmiştir.⁵⁶ Doe davalılarını yasaklama çabalarına rağmen, bu yaklaşım tamamen başarılı olmamıştır. Bununla birlikte, yasağın kalıntıları bugün hâlâ mahkemenin uygulamalarında karışıklığa neden olmaktadır. Çoğu federal mahkemede, bu tür davaların tamamen yasaklanmasından kaçınma eğilimi vardır.⁵⁷ Bu mahkemeler, anonim tarafların davalara dahil edilip edilmeyeceğine karar vermek için çeşitli testler kullanarak duruma göre bir yöntem benimsemektedirler.⁵⁸ Bazı mahkemeler, John Doe'nun gerçek bir bireyi mi temsil ettiğini yoksa sadece nominal bir taraf mı olduğunu belirlemeyi amaçlamaktadır.⁵⁹ Diğerleri ise davacıların Doe davalıları ile adı geçen davacı arasında vatandaşlık farklılığı olduğunu göstermelerine izin vermektedir.⁶⁰ Yine de, davacı kimliğini tespit edip resmi olarak davaya eklemedikçe, Doe davalılarını çeşitlilik amaçları için dikkate almayan mahkemeler de bulunmaktadır.⁶¹

⁵⁴ Wendy Matheson ve Alex Smith, "Becoming Jane or John Doe: Can Civil Litigants Use a Pseudonym to Protect Their Privacy?," *Canadian Privacy Law Review* 7, no.7: 81, 84.

⁵⁵ *Molnar v. National Broadcasting Company*, 231 F.2d 684 (9th Cir. 1956).

⁵⁶ *Molnar v. National Broadcasting Company*, 231 F.2d 684 (9th Cir. 1956).

⁵⁷ Andrews, "Meet John Doe," 921.

⁵⁸ Andrews, "Meet John Doe," 921.

⁵⁹ Andrews, "Meet John Doe," 922.

⁶⁰ Andrews, "Meet John Doe," 922.

⁶¹ Andrews, "Meet John Doe," 922.

III. TÜRK HUKUKU BAKIMINDAN DAVALININ BİLİN(E)MEMESİ

A. Genel Olarak

Yargılama hukuku, belirli kurallara ve prosedürlere tâbidir. Bu kurallar, hak arayışının adil ve etkili bir şekilde yürütülmesini sağlamak için tasarlanmıştır. Dava dilekçesi, bu kurallardan biridir. Kanun koyucu, yargılama işlemini başlatan bir taraf usul işlemi olan dava dilekçesinde bulunması gereken hususları ayrıntılı bir şekilde düzenlemiştir. Bu düzenlemenin amacı, hak arayışının belirli bir düzen içinde gerçekleştirilmesi gerekliliği ve iddiaların, savunmaların ve taleplerin sağlıklı bir şekilde değerlendirilmesine olanak verilmesidir.⁶² Hukuk sistemimizdeki düzenleme, İsviçre Medeni Usul Kanunu⁶³ ve Alman Medeni Usul

⁶² Özekes, "HMK Bakımından Dava Dilekçesinde Eksiklik Halinde Yapılması Gereken İşlemler," 264.

⁶³ İsviçre Medeni Usul Kanunu'nun (Zivilprozessordnung, ZPO) 221. maddesine göre: Dava dilekçesi aşağıdakileri içerir: a.) tarafların ve varsa temsilcilerinin isimleri; b.) yardım talepleri; c.) ihtilaf konusu değer beyanı; d.) gerçeklere ilişkin iddialar; e.) Her bir gerçek iddiası için sunulan kanıtların bildirimi; f.) tarih ve imza. Görüldüğü üzere, İsviçre Medeni Usul Kanunu'nun 221. maddesinde mahkemenin adını dava dilekçesinde bulunması gereken unsur olarak sayılmamış olsa bile mahkemenin adı dilekçenin zorunlu unsuru olarak kabul edilmiştir.

Kanunu⁶⁴'ndaki düzenlenmeye benzer şekilde ele alınmıştır.⁶⁵ HMK, dava dilekçesinin içeriği 119. maddede düzenlemiştir.⁶⁶

Hukuk davası açılırken sunulan dilekçeler, yargılama sürecinin temelini oluşturduğu ve bu dilekçelerin eksiksiz ve uygun bir şekilde hazırlanması büyük öneme sahip olduğu için HMK da dava dilekçesinin önemini vurgulayarak, dava dilekçesinde bulunması gereken unsurları açık ve ayrıntılı bir biçimde tek tek sıralayarak düzenlemiştir.⁶⁷ Çalışma kapsamında sadece HMK'nun 119. maddenin b) fıkrasında yer alan "... davalının adı, soyadı" unsuru ele alınacaktır.

⁶⁴ Alman Medeni Usul Kanunu'nun (Zivilprozessordnung (ZPO)) 253(2). maddesine göre dava dilekçesine bulunması gereken unsurları şu şekilde sıralamak mümkündür: (a) tarafların ve mahkemenin adı; b) dava konusu ve davanın açılma gerekçeleri hakkında kesin bilgiler c) talebin yapılmasından önce arabuluculuk girişiminde bulunulup bulunulmadığına veya uyuşmazlığın alternatif çözümüne hizmet eden başka herhangi bir işlem yapıp yapılmadığına ilişkin bilgi ve ayrıca bu tür işlemlerin yapılmasını engelleyen herhangi bir nedenin mevcut olup olmadığı d) dava konusunun belirli bir para miktarından oluşmadığı hallerde, mahkemenin yetkili olup olmadığının belirlenmesiyle ilgili olduğu ölçüde, dava konusunun değeri hakkında bilgi e) konunun tek başına görev yapan bir yargıç tarafından karara bağlanmasını engelleyecek herhangi bir neden olup olmadığı.

⁶⁵ İsviçre Hukuku için bkz Isaak Meier, *Schweizerische Zivilprozessordnung* (Zürich: Schulthess Verlag, 2010) 199; Wolfgang Franz, *Der gewillkürte Parteiwechsel und seine Auswirkungeng* (Almanya: Tez, 1968) 9.

⁶⁶ MADDE 119- (1) Dava dilekçesinde aşağıdaki hususlar bulunur: a) Mahkemenin adı. b) Davacı ile davalının adı, soyadı ve adresleri. c) Davacının Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası. ç) Varsa tarafların kanuni temsilcilerinin ve davacı vekilinin adı, soyadı ve adresleri. d) Davanın konusu ve malvarlığı haklarına ilişkin davalarda, dava konusunun değeri. e) Davacının iddiasının dayanağı olan bütün vakıaların sıra numarası altında açık özetleri. f) İddia edilen her bir vakıanın hangi delillerle ispat edileceği. g) Dayanılan hukuki sebepler. ğ) Açık bir şekilde talep sonucu. h) Davacının, varsa kanuni temsilcisinin veya vekilinin imzası.

⁶⁷ Bu unsurların detaylı tartışmaları için bkz. Emre Kıyak, "Yargıtay Kararları Işığında Dava Dilekçesinde Yer Alan Unsurların Eksik Olması Halinde Uygulanacak Hükümler," *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 22 no.1, (2014): 127, 136; Muhammed Furkan Soylu, "Medeni Usul Hukukunda Dava Dilekçesinin İçeriği ve Eksikliklerin Giderilmesi," Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, (Konya: Selçuk Üniversitesi, 2017), 56; Özekes, "HMK Bakımından Dava Dilekçesinde Eksiklik

B. Davalının Adı ve Soyadı

Bir davada dava dilekçesi, davacının açmış olduğu davanın temel dayanaklarını içeren bir belge olarak hizmet eder. Dava dilekçesinde ilgili tarafların (davacılar, davalılar ve diğer ilgili taraflar) belirtilmesi, açıklık, kesinlik ve davaya katılan kişi veya grupların kapsamlı bir şekilde anlaşılmasını sağlamak için gereklidir. İlgili tarafların dilekçede yer alması, herhangi bir karışıklık veya yanlış anlamayı önlemek ve yalnızca davayla doğrudan ilgili kişi veya kuruluşların sürece dahil olmasını sağlar. Bu husus, yasal statünün belirlenmesi ve doğru tarafların yasal işlemlere uygun şekilde dahil edilmesinin sağlanması için çok önemlidir. Öğretide de açılan davada tarafların açıkça gösterilmesi, bu davayı diğer yargılamalardan ayıran temel unsur olarak değerlendirilmiştir.⁶⁸

Bir dava dilekçesinde, davacının ve davalının adı ve soyadının yer alması gerektiği HMK'da belirtilmiştir. Bu unsur, davayı bireyselleştirme açısından gereklidir.⁶⁹ Dava dilekçesinde davacı veya davacıların isimlerinin yazılması özellikle davalının savunma hakkı açısından önem taşır.⁷⁰ Eğer bir gerçek kişi davada taraf olarak belirtilmişse, o kişinin maddî hukuktan elde ettiği gerçek ad ve soyadı dava dilekçesinde net bir şekilde yazılmalıdır.⁷¹ Tüzel kişilerin taraf olduğu davalarda ise, bu kişilerin unvanı ve türü belirtilmelidir. Çekişmesiz yargı işlerinde ise, taraf kavramı bulunmadığından, talepte bulunan veya ilgili kişilerin

Halinde Yapılması Gereken İşlemler," 263, 264; Hakan Pekcanitez ve diğerleri, *Pekcanitez Usül*, (İstanbul: On İki Levha, 2017) 1113-1163; Baki Kuru ve Burak Aydın, *Medeni Usul Hukuku* (Ankara: Yetkin Yayınları, 2021) 448-465; Ejder Yılmaz, *Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi* (Ankara: Yetkin Yayınları, 2021) 2710-2772; Murat Atalı, İbrahim Ermenek ve Ersin Erdoğan, *Medeni Usül Hukuku* (Ankara: Yetkin Yayınları, 2023) 355-365; Ramazan Arslan ve diğerleri, *Medeni Usul Hukuku* (Ankara: Yetkin Yayınları, 2023) 338-350; Süha Tanrıver, *Medeni Usül Hukuku* (Ankara: Yetkin Yayınları, 2024) 705-714; Şanal Görgün, Levent Börü ve Mehmet Kodakoğlu, *Medeni Usül Hukuku* (Ankara: Yetkin Yayınları, 2023) 284-287.

⁶⁸ Abdurrahim Karşlı, *Medeni Muhakeme Hukuku* (İstanbul: Filiz Yayınevi, 2020) 416.

⁶⁹ Sibel Cerit, "Medeni Usul Hukukunda Dava Dilekçesi," Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi (Ankara: Ankara Üniversitesi, 2011) 43.

⁷⁰ Cerit, "Medeni Usul Hukukunda Dava Dilekçesi," 43.

⁷¹ Soylu, "Medeni Usul Hukukunda Dava Dilekçesinin İçeriği ve Eksikliklerin Giderilmesi," 56.

bu bilgileri sağlamaları gerekir.⁷² Eğer davacı veya davalı taraf birden fazla kişiden oluşuyorsa (dava arkadaşlığı durumu söz konusuysa), her bir kişinin adı ve soyadı dava dilekçesinde belirtilmelidir.⁷³

Dava dilekçesinde taraflardan birinin veya her ikisinin ad ve soyadının eksik ya da hatalı belirtilmiş olması durumunda, belirtilen maddi hataların düzeltilmesi gerekebilir. Eğer eksiklik sadece davacının ad ve soyadıyla ilgiliyse ve Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası doğru bir şekilde belirtilmişse, bu tür bir eksiklik düzeltililebilir (HMK m. 183/1).⁷⁴ Ancak, davacının Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası yanlış yazılmış ve kimliğini tespit etmekte tereddüt varsa, hâkim bu çelişkiyi gidermek için HMK'nın 31/1. maddesine⁷⁵ göre hareket edebilir.⁷⁶ Eğer yanlış yazılan kimlik numarası, başka bir kişiye ait değilse ve davacının kimliği net ise, yine maddi hataların düzeltilmesi maddesi (HMK m. 183/1) uyarınca hareket edilebilir.⁷⁷ Ancak maddi hukuk bakımından sorumluluk taşıyan kişiye

⁷² Kıyak, "Yargıtay Kararları Işığında Dava Dilekçesinde Yer Alan Unsurların Eksik Olması Halinde Uygulanacak Hükümler," 136.

⁷³ Arslan ve diğerleri, *Medeni Usul Hukuku*, 338-350.

⁷⁴ Kıyak, "Yargıtay Kararları Işığında Dava Dilekçesinde Yer Alan Unsurların Eksik Olması Halinde Uygulanacak Hükümler," 136.

⁷⁵ HMK'nın "Hâkimin davayı aydınlatma ödevi" başlığını taşıyan 31. maddesinde; "Hâkim, uyuşmazlığın aydınlatılmasının zorunlu kıldığı durumlarda, maddi veya hukuki açıdan belirsiz yahut çelişkili gördüğü hususlar hakkında, taraflara açıklama yaptırabilir; soru sorabilir; delil gösterilmesini isteyebilir." hükmü düzenlenmiştir.

⁷⁶ Kıyak, "Yargıtay Kararları Işığında Dava Dilekçesinde Yer Alan Unsurların Eksik Olması Halinde Uygulanacak Hükümler," 136.

⁷⁷ Kıyak, 136; Konuyla ilgili yakın tarihli Yargıtay kararı şu şekildedir: "6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu 124. maddesi ile bir davada taraf değişikliğinin, ancak ... tarafın açık rızası ile mümkün olduğu, maddi bir hatadan kaynaklanan veya dürüstlük kuralına aykırı olmayan taraf değişikliği talebinin, ... tarafın rızası aranmaksızın hâkim tarafından kabul edilebileceği, dava dilekçesinde tarafın yanlış veya eksik gösterilmesinin kabul edilebilir bir yanılığa dayanması halinde hâkimin ... tarafın rızasını aranmaksızın taraf değişikliği talebini kabul edebileceği düzenlenmiştir. Hasımda yanılma halinde taraf değişikliği, ... tarafın muvafakati ile gerçekleştirilebilirken, maddi

değil, başka birine karşı dava açılmışsa, davalı sadece madde HMK'nın 124. maddesine⁷⁸ göre değiştirilebilir.⁷⁹

HMK'nın 119/2. maddesinde, dava dilekçesinde bulunması gereken zorunlu unsurların eksikliği halinde, mahkemenin nasıl hareket etmesi gerektiğini düzenlenmiştir. Buna göre "Birinci fıkranın (a), (d), (e), (f) ve (g) bentleri dışında

hata bulunması, dürüstlük kuralına aykırı olmaması veya hasımda yanlışlığın kabul edilebilir bir yanılığa dayanması halinde ... tarafın muvafakati aranmaksızın hâkim tarafından kabul edilmek suretiyle yapılabilmektedir.

Bu genel açıklamalar ışığında temyiz itirazlarının değerlendirilmesi gerekmektedir. Somut uyuşmazlıkta, davacı vekili tarafından, dava dilekçesinde davalı olarak "... sterilmiştir. Dava dilekçesinin, dilekçede belirtilen adrese tebliği sonrasında cevap veren şirket vekili, "Tam Sofra" adının şirketin tescilli markası olduğunu, şirketin tüzel... olarak adının ise "...Gıda İnş. Araç Kiralama taah. A.Ş." olduğunu beyan etmiştir. Görüldüğü üzere somut uyuşmazlıkta davalının isminin dava dilekçesinde doğru gösterilmemesi maddi hataya dayalı olup, buradaki yanlışlık kabul edilebilir bir yanılığın kaynaklanmaktadır. Bu itibarla, davacıya, 6100 sayılı Kanun'un 124. maddesi gereğince davasını "...Gıda İnş. Araç Kiralama taah. A.Ş."ye yöneltmesi için kesin süre verilmesi, davanın gerçek hasma yöneltilmesi durumunda işin esasının incelenmesi, aksi halde şimdiki gibi davanın pasif husumet yokluğu sebebiyle reddine karar verilmesi gerekirken, eksik inceleme ile yazılı şekilde hüküm tesisi hatalı olup bozmayı gerektirmiştir.

Sonuç: Temyiz olunan kararın yukarıda yazılı sebeplerle BOZULMASINA, peşin alınan temyiz harcının istek halinde ilgiliye iadesine 17.05.2018 tarihinde oybirliğiyle karar verildi." Yar. 22. HD, E.2018/3188, K.2018/12071, 17.05.2018.

⁷⁸ HMK m.124 kapsamındaki iradi taraf değişikliği için bkz. Hülya Taş Korkmaz, *Medenî Usûl Hukukunda İradî Taraf Değişikliği* (Ankara: Yetkin Yayınları, 2015); Tolga Akkaya, "Medeni Usul Hukukunda İradî Taraf Değişikliği (HMK m. 124)," *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 16, (2014): 897-941.

⁷⁹ "Bir kişinin belli bir davada gerçekten davacı veya davalı sıfatına sahip olup olmadığı hususu usul hukuku değil, dava konusu hakkın özüne ilişkin bir maddi hukuk meselesidir. Bir davanın tarafları o davada gerçekten taraf sıfatına sahip değilse, mahkeme dava konusu hakkın esasına girip karar veremez. Davayı sıfat yokluğundan reddetmesi gerekir. Davacı olma sıfatı dava konusu hakkın sahibine, davalı sıfatı ise subjektif hak kendisinden istenebilecek kişiye aittir. Kuşkusuz bu hak sözleşmeden, haksız fiilden, sebepsiz iktisaptan veya kanundan doğabilir. Bir alacak davasında davalı olma sıfatı o alacağın gerçek borçlusuna aittir. Alacak davası, o alacağın gerçek borçlusundan başka bir kişiye ... açılırsa, dava konusu alacağın mevcut olmadığından dolayı değil, davalının davalı sıfatına sahip olmadığından dolayı reddedilir (Baki Kuru, *Hukuk Muhakemeleri Usulü*, (İstanbul: Demir, 2001) 1159).

kalan hususların eksik olması hâlinde, hâkim davacıya eksikliği tamamlaması için bir haftalık kesin süre verir.⁸⁰ Bu süre içinde eksikliğin tamamlanmaması hâlinde dava açılmamış sayılır". "Davacı ile davalının adı ve soyadı", yukarıdaki fıkrada sayılan bentler dışında kalan bir husus olduğu için dava dilekçesinde tarafların adının ve soyadının bulunmaması halinde kanun koyucu bu unsur bakımından maddede açık bir yaptırım öngörmüştür. Buna göre, dava dilekçesinde tarafların adı ve soyadı konusunda bir eksiklik tespit edilmesi durumunda hâkim, davacıya bu eksikliği düzeltmesi için bir haftalık kesin bir süre tanır Eğer bu süre içinde eksiklik giderilirse, dava dilekçesi kabul edilir ve yargılama süreci başlar. Fakat, davacı verilen süre içinde eksikliği tamamlamazsa, HMK'nın 119/2. maddesi

⁸⁰ "Yaptırım 119. maddede belirtilmeyen dilekçenin bu unsurlarıyla ilgili olarak, kanun koyucunun amacı bakımından birkaç şey söylenebilir: Bunlardan birincisi, kanun koyucunun bunlar için hiçbir yaptırım öngörmediği ve bu unsurlar eksik olduğunda da dilekçenin geçerli olacağı, sonuç doğuracağı ve bu eksikliklerin davaya hiçbir etkisinin bulunmayacağıdır. İkinci ihtimal ise, dilekçenin bu unsurları bakımından da eksiklik söz konusu olduğunda yaptırım söz konusudur, ancak bu yaptırım bu maddede düzenlenmemiştir." Muhammed Özkes, 'HMK Bakımından Dava Dilekçesinde Eksiklik Halinde Yapılması Gereken İşlemler', (2015) 16 Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 263, 281; "... Birinci fıkranın (a), (d), (e), (f) ve (g) bentleri dışında kalan hususların eksik olması hâlinde, hâkim davacıya eksikliği tamamlaması için bir haftalık kesin süre verir. Bu süre içinde eksikliğin tamamlanmaması hâlinde dava açılmamış sayılır." düzenlemesi bulunmaktadır. Metinde görüldüğü gibi davacı ve davalının ad, soyad veya unvanları, davacınınkimlik numarası, varsa yasal temsilcinin veya vekilin adı, talep sonucu ve davacı veya vekilinin imzası dava dilekçesinde bulunmuyorsa hâkimin davacıya vereceği kesin süre içinde bunları tamamlamasını istemesi ve bunların tamamlanmaması halinde davanın açılmamış sayılmasına karar vermesi gerekir. Ancak mahkemenin adı, davanın konusu veya değeri, vakıaların özetleri ve bunların ne şekilde ispatlanacağı hususları ile dayanılan hukukî sebepler dava dilekçesinde belirtilmemiş ise davacıya kesin süre verileceğine ve bunların tamamlanmaması halinde davanın açılmamış sayılacağına dair bir yasal düzenleme bulunmamaktadır. Belirtilen unsurların dava dilekçesinde bulunmaması tek başına davanın açılmamış sayılmasına karar verilmesi yolunu açmaz. Böyle bir durumda hâkim yargılamaya başlar ve eksik unsurun niteliğine göre farklı çözüm yolları ya da sonuçlar doğar. Mesela vakıalara ilişkin eksiklikler tamamlanamazken, hukuki sebeplerin yazılmamış olması (hâkimin hukuku kendiliğinden uygulaması ilkesi gereği) sonuca etki etmez. Dava değeri yazılmamış bile olsa hâkimin bunu re'sen saptaması, alınacak harç miktarının tespiti bakımından şarttır. Vurgulamak gerekir ki yasadaki düzenleme, bu unsurlarda eksiklik halinde davacıya süre vermeksizin açılmamış sayılma yönünde karar oluşturulmasını değil, süre vermeksizin (olağan süreci içinde) esasa girilmesini hedeflemektedir. (Hukuk Genel Kurulu, 2014/23-350 E., 2016/24 K) Yar. 20. H.D, E.2019/2773, K.2019/4924, 17.09.2019 (Yargıtay Karar Arama).

gereğince davanın açılmamış sayılmasına karar verilir. Bu sebeple, mümkünse dava dilekçesinde tarafların kim olduğu açık ve net bir şekilde belirtilmelidir.

Anılan hükümden hareketle, kural olarak adı ve soyadı bilinmeyen veya tam olarak tespiti mümkün olmayan kişilere karşı hukuk davası açmanın mümkün olmadığı söylenebilir. Öğretide bir görüşe göre , dava dilekçesinde tarafların belirlenmesi davacının sorumluluğundadır ve bu belirleme mahkemeye bırakılamaz.⁸¹ Belirsiz bir kişi hakkında hüküm verilmesi mümkün değildir.⁸² Bu sebeple, tarafların net bir şekilde belirtilmesi ve tanımlanması gereklidir.⁸³ Diğer görüşe göre ise dava dilekçesinde davalının ismi belirtilmemiş olsa da dosyadan davalının kim olduğu anlaşılabilir ve eğer bir kişi, fiilen davalı olarak davada yer almışsa, davanın reddedilmesi uygun olmaz; bunun yerine, davalı olarak hareket eden kişiye karşı dava devam ettirilmelidir.⁸⁴

Kanatımca, bazı durumlarda⁸⁵, örneğin hukukî işlemlerin karmaşıklığı nedeniyle davalının kimliğinin belirlenmesi mümkün olmayabilir ya da davacının, davalının adını ve soyadını kendi olanaklarıyla bilmemesi durumu olabilir; ancak resmî kurumlar aracılığıyla, örneğin mahkeme aracılığıyla öğrenme imkânı olabilir. Bu gibi durumlarda, davacının davalının adını ve soyadını belirleme imkânı olmadığı durumlarda davanın açılmasına izin verilmemesi, davacının hak arama özgürlüğünü ihlal edebilir.

⁸¹ Pekcanitez ve diğerleri, *Pekcanitez Usül*, 1119.

⁸² Pekcanitez ve diğerleri, *Pekcanitez Usül*,1119.

⁸³ Pekcanitez ve diğerleri, *Pekcanitez Usül*, 1119.

⁸⁴ Kuru, *Hukuk Muhakemeleri Usulü*, 1578.

⁸⁵ Bu husus yukarıda detaylı olarak ele alınmaktadır.

IV. DAVALININ BİLİN(E)MEMESİ HALİNDE DAVANIN AÇILMASINA OLANAK VERİLMESİ VE BUNUN ORTAYA ÇIKARABİLECEĞİ OLASI SORUNLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

HMK'nın 119/2. maddesine göre, dava dilekçesinde tarafların adı ve soyadı konusunda bir eksiklik tespit edilmesi durumunda hâkim, davacıya bu eksikliği düzeltmesi için bir haftalık kesin bir süre tanır. Davacı verilen süre içinde eksikliği tamamlamazsa, davanın açılmamış sayılmasına karar verilir. Ancak bazen, davacının dava açacağı sırada davalının kimliğini belirleyemediği durumlar olabilir. Davalının kimliğinin tespit edilememesi, yukarıda da belirtildiği üzere karmaşık hukuki olaylar ve işlemler, anonim çevrim içi işlemler veya yetersiz bilgi içeren olaylar da dahil olmak üzere çeşitli senaryolardan kaynaklanabilir. Bu gibi durumlarda, sırf davalının kimliğinin tespit edilememesi sebebiyle davanın açılmasına olanak vermemek davacının hak arama hürriyetini ihlâl edebilir. Bu sebeple, davalının isminin tespiti zor veya olanaksız olması hallerinde davanın açılmasına imkân verilmesi gerekir. Öğretide, Budak ve Karaaslan da, davacının davalının ismini tespit imkânı bulunmayan istisnai hallerde, davanın açılmasına olanak verilmesi gerektiğini savunmuştur.⁸⁶ Bahsi geçen yazarlara göre, delil tespitine benzer şekilde, davanın açılmasına olanak verecek yasal düzenlemenin yapılması faydalı olacaktır.⁸⁷

Bazı hukuka aykırı fiillerin ceza hukuku bakımından suç teşkil etmesi halinde davalının kimlik bilgilerine ceza kovuşturmasına sonucu ulaşılabilmesi kabul edilse bile, suç teşkil etmeyen haksız fiillerden dolayı davacının ceza muhakemesi usulüne göre şikâyette bulunması mümkün olmayabilir.⁸⁸ Kaldı ki, sadece özel

⁸⁶ Ali Cem Budak ve Varol Karaaslan, *Medeni Usul Hukuku* (İstanbul: Filiz Kitapevi, 2021) 195.

⁸⁷ Budak ve Karaaslan, *Medeni Usul Hukuku*, 195.

⁸⁸ Budak ve Karaaslan, *Medeni Usul Hukuku*, 196.

hukuktan doğan bir hakkını elde etmek isteyen bir kişiyi ceza muhakemesi usulüne göre şikâyetle bulunmaya zorlamak uygun değildir.⁸⁹

Davalının isminin, davacı tarafından bilinmesinin mümkün olmadığı ancak devletin yetkili organları aracılığıyla tespitinin mümkün olduğu haller için HMK'nın 119. maddesinde yapılacak bir değişiklikle davanın açılmasına olanak verilmesi yerinde olacaktır. Ancak, henüz bilinmeyen davalıya karşı dava açabilmek için belirli şartların varlığı aranmalıdır: davanın açıldığı tarihte davalının kesin olarak belirlenememesi ve davalının kimliğini belirleme davacıdan makul bir şekilde beklenememeli veya davacı için bu belirleme imkânsız olmalıdır. Davacının davalıyı belirlemesinin mümkün olmadığı durumlarda, davacı, hukuki ilişkiyi ve davalının kimliğini araştırmaya yarayan bilgileri belirterek dava açabilmelidir. Örneğin; davacının gereken araştırmayı yapıp, dikkat ve özeni göstermesine rağmen, davalının tespit edilmesinin kendisinden gerçekten beklenmemesi veya objektif olarak imkânsız olması durumunda, davacı henüz tespit edilemeyen davalıya karşı dava açma hakkına sahip olmalıdır. Davalının belirlenmesinin imkânsız olması şartının sağlanması için, davacının davalıyı hiçbir şekilde belirleyememesi ve bunun sebebini açıkça ortaya koyması gerekmektedir.

Belirtmek gerekir ki HMK'nın 119. maddesi kapsamında yapılacak düzenleme ile bilinmeyen bir kişiye karşı dava açmaya olanak vermek için davalının kimliğinin davacı tarafından bilinememe durumu devletin yetkili kurumları için söz konusu olmamalıdır. Başka bir ifadeyle, davalının kimliğinin tespiti mümkün olmalı ancak bunun davacı tarafından tespitinin mümkün olmaması gerekir. Aksi halde, Türk hukuku kapsamında yargılamanın tamamen bilinmeyen birine karşı sürdürülmesi belirli hukuki sorunları da beraberinde getirir. Öncelikle, davalının vatandaşlık bilgilerinin olmaması sebebiyle, uyuşmazlıkta yabancılik unsuru olup olmadığı dolayısıyla uygulanacak hukuk kurallarının tespiti konusunda zorluklar yaşanabilir. Benzer şekilde, davalının sıfatının (tüketici mi, tacir mi?) ve ikamet bilgilerinin bilinmemesi sebebiyle görevli ve yetkili mahkemenin belirlenmesi sorun teşkil edebilir. Ayrıca adresin bilinmemesi, hukuka uygun tebligatın yapılamamasına ve dolayısıyla davalının

savunma hakkı ve verilecek kararların icrası bakımından başka sorunlara sebebiyet verebilir. Bu çalışma kapsamında, davalının bilinmemesine bağlı olarak davalının adresinin tespit edilmesinin zorluğu vurgulanmaktadır. Aksi halde, davacı, davalının kimliğini doğru şekilde bildiriyor ancak adresini bilmiyorsa, adresin belirlenmesi görevi davacıdan ziyade mahkemeye ait olmalıdır.⁹⁰ Davalının gerçek adresini bilmediği durumda, davacının dilekçesinde bu durumu net bir şekilde belirtmesi ve yaptığı araştırmalar sonucunda davalının gerçek adresini tespit edemediğine dair makul bir açıklama yapması gerekir.⁹¹ Ardından mahkeme gerekli şartlara uygun olarak adres araştırması yapabilir veya Tebligat Kanunu'nun ilgili hükümleri doğrultusunda ilan yoluyla tebligat gerçekleştirebilir.⁹²

Yukarıda da açıklandığı üzere, davalının kimliğinin hiçbir şekilde tespitinin mümkün olmadığı haller için Türk hukuku kapsamında dava açılmasına olanak vermek ve anonimliğin yarattığı zorlukları ele almak için özel olarak tasarlanmış usul mekanizmalarına ihtiyaç duyulmaktadır. Örneğin; bilinmeyen davalılara karşı dava açılması onlara tebligat yapılması konuları yakın zamanda İngiltere ve Galler Yüksek Mahkemesi'nde *D'Aloia v Persons Unknown* [2022] EWHC 1723 (Ch) davasında ele alınmıştır.⁹³ Bu davada, NFT'ler aracılığıyla alternatif tebligat talep edilmiştir. Bu dava, mahkemelerin NFT yoluyla tebligat yapılmasına izin verdiği ve aynı zamanda henüz kimliği belirlenemeyen kuruluşlara dava açma ve tebligat yapma izni verdiği önemli örneklerden biridir.⁹⁴ Bu davada kripto paranın başlangıçta yatırıldığı "cüzdanlara" tebligat yapılmıştır.⁹⁵ Görüldüğü üzere, anonimliğin yarattığı zorlukların aşılması, bilinmeyen kişilere tebligatın

⁹⁰ Özkes, "HMK Bakımından Dava Dilekçesinde Eksiklik Halinde Yapılması Gereken İşlemler," 272.

⁹¹ Özkes, "HMK Bakımından Dava Dilekçesinde Eksiklik Halinde Yapılması Gereken İşlemler," 272.

⁹² Özkes, "HMK Bakımından Dava Dilekçesinde Eksiklik Halinde Yapılması Gereken İşlemler," 272.

⁹³ *D'Aloia v Persons Unknown* [2022] EWHC 1723 (Ch), erişim tarihi Şubat 02, 2023, <https://caselaw.nationalarchives.gov.uk/ewhc/ch/2022/1723>.

⁹⁴ *D'Aloia v Persons Unknown* [2022] EWHC 1723 (Ch).

⁹⁵ *D'Aloia v Persons Unknown* [2022] EWHC 1723 (Ch).

yapılması, davalının savunma hakkının ihlal edilmemesi ve verilecek kararların icrası için blokzincir tabanlı uyuşmazlık sistemleri⁹⁶ gibi yeni mekanizmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

SONUÇ

Dava dilekçesinde, HMK'nın 119. maddesinde belirtildiği gibi, davacı ve davalının adı ve soyadının yer alması gerektiği vurgulanmaktadır. Ancak, aynı maddenin ikinci fıkrasına göre, tarafların adı ve soyadında eksiklik tespit edilmesi durumunda hâkim, davacıya eksikliği gidermesi için bir haftalık kesin süre verir. Eğer davacı bu süre içinde eksikliği tamamlamazsa, davanın açılmamış sayılmasına karar verir. Bu kuralın katı şekilde uygulanması bazen hak ihlallerine sebebiyet verebilir. Özellikle davacının dava açacağı sırada davalının kimliğini belirleyemediği durumlarda dava açmasına izin verilmemesi, davacının mahkemeler aracılığıyla hukuki himaye talep etmesini engelleyebilir. Bazı hallerde, davalının kimliğinin tespit edilememesi, karmaşık olaylar, anonim çevrim içi işlemleri veya yetersiz bilgi içeren durumları içerebilecek çeşitli durumlardan kaynaklanabilir. Sadece davalının kimliğinin tespit edilememesi sebebiyle davanın açılmasına izin verilmemesi, davacının hak arama özgürlüğünü ihlal edebilir. Bu nedenle, davalının kimliğinin belirlenmesinin zor veya olanaksız olduğu durumlarda davanın açılmasına izin verilmesi gerekebilir. Elbette belirli şartlar aranmaksızın mahkemelerin bu tür taleplere izin vermesi, büyük hukuki sorunlar ortaya çıkarabilir. Örneğin; bilinmeyen kişilere karşı davanın açılması, tarafların vatandaşlıklarının bilinmemesiyle uygulanacak hukuki kuralların belirsizliğine yol açabilir. Benzer şekilde, tarafların adreslerinin ve sıfatlarının bilinmemesi, yetkili ve görevli mahkemenin belirlenmesini zorlaştırabilir. Aynı şekilde, davalının adının ve adresinin bilinmemesi, yasal tebligatların yapılmasının engellenmesine ve bu durumun dolayısıyla davalının savunma hakkı ve verilecek kararların uygulanmasıyla ilgili diğer sorunları beraberinde getirebilir. Bu sebeple, ancak belirli şartların varlığı halinde henüz bilinmeyen bir

⁹⁶ Detaylar için bkz. Serkan Kaya ve Kadirhan Maviş, "Blokzincir Teknolojilerinin Uyuşmazlık Çözüm Sistemleri Üzerindeki Etkisi: Merkezi Olmayan Adalet Sistemi" *Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 10 no.2, (2022): 477-500.

davalıya karşı dava açılmasına imkân verilmelidir. Öncelikle, davalının hiçbir şekilde tespit edilememesi ve davacının davalı tarafından bilinmemesi ancak devletin yetkili organları tarafından tespit edilebilmesi hallerine göre bir ayırım yapılması ve bu durumlara uygun olarak yasal değişiklikler yapılması gerekir. Davalının kimliğinin bilinmemesi durumunda davanın açılabilmesine olanak tanıyan HMK'nın 119. maddesinde bir değişiklik yapılması uygun olabilir. Ancak, bilinmeyen davalıya karşı dava açabilmek için belirli koşulların varlığı aranmalıdır: Davanın açıldığı tarihte davalının kesin olarak belirlenmemesi ve davalının kimliğini belirlemek davacıdan makul bir şekilde beklenmemeli veya bu belirleme imkânsız olmalıdır. Davacının davalıyı belirlemesi mümkün olmadığında, davacı, hukuki ilişkiyi ve davalının kimliğini araştırmaya yarayan bilgileri sunarak dava açabilmelidir. HMK'nın 119. maddesinde yapılabilecek düzenlemeyle, bilinmeyen bir kişiye karşı dava açma imkânı sağlanırken, davalının kimliğinin devletin yetkili kurumları tarafından bilinmemesi durumu geçerli olmamalıdır. Başka bir ifadeyle, davalının kimliğinin belirlenmesi mümkün olmalı ancak bunun davacı tarafından tespit edilememesi gerekmektedir. Aksi takdirde, Türk hukukuna göre tamamen bilinmeyen biriyle ilgili yargılama süreci belirli hukuki sorunları beraberinde getirebilir. Anonimliğin yol açtığı zorlukları ele almak ve davalının kimliğinin hiçbir şekilde tespitinin mümkün olmadığı durumlarda Türk hukuku kapsamında dava açılabilmesini sağlamak için blokzincir sistemi gibi gelişen teknolojiler ile bütünleşmiş özel usul mekanizmalarına ihtiyaç duyulabilir, böylelikle bu durumlarda adaletin sağlanması mümkün olabilir.

Hakem Değerlendirmesi: Çift kör hakem.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek alıp almadığını belirtmemiştir.

Çıkar Çatışması: Yazar, bu çalışmada çıkar çatışması olmadığını bildirmiştir.

Etik Kurul Onayı: Yazar, bu çalışma için etik kurul onayı gerekip gerekmediğini belirtmemiştir.

Peer Review: Double peer-reviewed.

Financial Support: The author has not declared whether this work has received any financial support.

Conflict of Interest: The author has declared that there is no conflict of interest in this research.

Ethics Committee Approval: The author has not declared whether ethical committee approval is required for this research.

KAYNAKÇA

- Akkaya, Tolga. "Medeni Usul Hukukunda İradı Taraf Değişikliği (HMK m. 124)." *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 16, (2014): 897-941.
- Andola, Nitish, ve diğerleri. "Anonymity on blockchain based e-cash protocols— A survey." *Computer Science Review* 40, (2021).
- Andrews, Carol Rice. "Meet John Doe: It Is Time for Federal Civil Procedure to Recognize John Doe Parties," *University of Pittsburgh Law Review* 57, (1995): 883-958.
- Arıkan, Özgür. "NFT Eserler ve Telif Haklarına Dair Hukuki Uyuşmazlıklar." iç. *Gelişen Teknolojilerin Medeni Usul Hukukuna Etkileri*. ed. Serkan Kaya, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2023.
- Arslan, Ramazan ve diğerleri. *Medeni Usul Hukuku*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2023.
- Atalı Murat, İbrahim Ermenek ve Ersin Erdoğan. *Medeni Usul Hukuku*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2023.
- Bayar, Oya ve, Sezen Kama Işık. "Dördüncü Kuşak Haklar ve Bilişim Teknolojilerinin Doğuşunda Mahremiyet Kavramına Karşılaştırmalı Bir Bakış." *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* 25, no.2 (2019): 602-623.
- Beganski, André. "What is a Token Burn? How Crypto is Removed From Circulation." *Decrypt*. Erişim tarihi Ekim 16, 2023 <https://decrypt.co/resources/what-is-a-token-burn-how-crypto-is-removed-from-circulation>.
- BMG Canada v. John Doe, 2004 FC 488 [BMG Canada, FC], aff'd 2005 FCA 193 [BMG Canada, FCA].
- Budak, Ali Cem ve Varol Karaaslan. *Medeni Usul Hukuku*. İstanbul: Filiz Kitapevi, 2021.
- Caria, Riccardo. "Definitions of Smart Contracts: Between Law and Code." iç. *The Cambridge Handbook of Smart Contracts, Blockchain Technology and Digital Platforms*. eds. Larry A DiMatteo, Michel Cannarsa ve Cristina Poncibò. Cambridge: Cambridge University Press, 2019.
- Cerit, Sibel. "Medeni Usul Hukukunda Dava Dilekçesi." Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, 2011.

- Chen, James. "Know Your Client (KYC): What It Means, Compliance Requirements." *Investopedia*. erişim tarihi Ekim 02, 2023, <https://www.investopedia.com/terms/k/knowyourclient.asp>.
- Çağlayan Aksoy, Pınar. *Akıllı Sözleşmelerin Kuruluşu ve Geçerlilik Şartları*. İstanbul: On İki Levha 2022.
- De Filippi, Primavera ve Aaron Wright. *Blockchain and the Law: The Rule of Code*. Massachusetts: Harvard University Press, 2018.
- DiMatteo, Larry, Michel Cannarsa ve Cristina Poncibò, *The Cambridge Handbook of Smart Contracts, Blockchain Technology and Digital Platforms*. Cambridge: Cambridge University Press, 2019.
- Doğancı, Doğa Ekrem. *Blozincirine Dayalı Akıllı Sözleşmelerin Hukuki Nitelikleri, Kuruluşu, Yorumu, İfası ve Bazı Örnek Hukuki Uygulamalar*. İstanbul: On İki Levha, 2021.
- Dong, Yupeng ve Hong Wu "Copyright of NFT Works in China: Infringement, Liabilities and Remedies." Researchgate. Erişim tarihi Ekim 15, 2023, https://www.researchgate.net/publication/368875188_COPYRIGHT_OF_NFT_WORKS_IN_CHINA_INFRINGEMENT_LIABILITY_AND_REMEDIES.
- Fong, Min-Chee. "Unmasking the John Does of Cyberspace: Surveillance by Private Copyright Owners." *Canadian Journal of Law and Technology*, (2005).
- Franz, Wolfgang. "Der gewillkürte Parteiwechsel und seine Auswirkungeng." Almanya, 1968.
- Güçlütürk, Osman Gazi. "Blokzincir ve Regüle Edilebilirlik." iç. *Gelişen Teknojiler ve Hukuk I: Blokzincir ve Hukuk*. eds. Eylem Aksoy Retornaz ve Osman Gazi Güçlütürk. İstanbul: On İki Levha, 2021.
- Güçlütürk, Osman Gazi. "Hukukçular İçin Blokzincir Teknolojisinin Teknik İşleyişi: Bitcoin Örneği." iç. *Gelişen Teknojiler ve Hukuk I: Blokzincir ve Hukuk*. eds. Eylem Aksoy Retornaz ve Osman Gazi Güçlütürk. İstanbul: On İki Levha, 2021.
- Görgün Şanal, Levent Börü ve Mehmet Kodakoğlu. *Medeni Usül Hukuku*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2023.
- Herrera v. Cleveland, No. 20-2076 (7th Cir. 2021) erişim tarihi Ekim 04, 2023, <https://law.justia.com/cases/federal/appellate-courts/ca7/20-2076/20-2076-2021-08-06.html>.

- Karlı, Abdurrahim. *Medeni Muhakeme Hukuku*. İstanbul: Filiz Yayınevi, 2020.
- Kaya, Serkan. "Blokzincir Tabanlı Akıllı Sözleşmelerden Doğan Uyuşmazlıkların Çözümü". *Medenî Usûl ve İcra İflâs Hukuku Dergisi* 18, no.52 (2022): 519-542.
- Kaya, Serkan ve Maviş, Kadirhan. "Blokzincir Teknolojilerinin Uyuşmazlık Çözüm Sistemleri Üzerindeki Etkisi: Merkezi Olmayan Adalet Sistemi." *Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 10, no.2, (2022): 477-500.
- Kıyak, Emre. "Yargıtay Kararları Işığında Dava Dilekçesinde Yer Alan Unsurların Eksik Olması Halinde Uygulanacak Hükümler." *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 22 no.1, (2014): 127-158.
- Kuru, Baki. *Hukuk Muhakemeleri Usulü*. İstanbul: Demir, 2001.
- Kuru, Baki ve Burak Aydın. *Medeni Usul Hukuku*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2021.
- LaPiana, William P. "Just the Facts: The Field Code and the Case Method." *New York Law School Law Review* 36, (1991): 287-336.
- Lidsky, Lyrisa Barnett. "Silencing John Doe: Defamation & Discourse in Cyberspace." *Duke Law Journal* 49, no. 4 (2000): 855-946.
- Matheson, Wendy ve Alex Smith. "Becoming Jane or John Doe: Can Civil Litigants Use a Pseudonym to Protect Their Privacy?" *Canadian Privacy Law Review* 7, no.7.
- Meier, Isaak. *Schweizerische Zivilprozessordnung*. Zürich: Schulthess Verlag, 2010.
- Michuda, Colleen E. "Defendant Doe's Quest for Anonymity: Is the Hurdle Insurmountable?." *Loyola University Chicago Law Journal* 29, (1997):141-180.
- Mills-Flood, Sara C. "John Doe Defendants Should Be Identified Prior to Expiration of Statute of Limitations, Even Where Complaint is Timely Filed." *Crivello*. erişim tarihi Ekim 02, 2023, <https://www.crivellolaw.com/news-insights/legal-updates/john-doe-defendants-should-be-identified-prior-to-expiration-of-statute-of-limitations-even-where-complaint-is-timely-filed/>.
- Molnar v. National Broadcasting Company, 231 F.2d 684 (9th Cir. 1956).
- Özekes, Muhammed. "HMK Bakımından Dava Dilekçesinde Eksiklik Halinde Yapılması Gereken İşlemler." *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 16, (2015): 263-300.
- Pekcanitez, Hakan ve diğerleri. *Pekcanitez Usûl*. İstanbul: On İki Levha, 2017.

- Ressler, Jayne S. "Privacy, Plaintiff, and Pseudonyms: The Anonymous Doe Plaintiff in the Information Age." *Kansas Law Review* 53, (2004):195-256.
- Rosenberger, Wendy M. "Anonymity in Civil Litigation: The Doe Plaintiff." *Notre Dame Law Review* 57, no. 3 (1982): 580-597.
- Subrin, Stephen N. "David Dudley Field and the Field Code: A Historical Analysis of an Earlier Procedural Vision." *Law and History Review* 6, no.2 (1988): 311-373.
- Soylu, Muhammed Furkan. "Medeni Usul Hukukunda Dava Dilekçesinin İçeriği ve Eksikliklerin Giderilmesi." Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi, 2017.
- Strahilevitz, Lior. "Pseudonymous Litigation." *University of Chicago Law Review* 77, (2010): 1239-1259.
- Tanrıver, Süha. *Medeni Usül Hukuku*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2024.
- Taş Korkmaz, Hülya. *Medenî Usûl Hukukunda İradî Taraf Değişikliği*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2015.
- Tevetoğlu, M. "Ethereum ve Akıllı Sözleşmeler." *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 12 no.1 (2021): 193-208.
- Volokh, Eugene. "The Law of Pseudonymous Litigation." *Hastings Law Journal* 73, no. 5 (2022): 1353-1460.
- Yılmaz, Ejder. *Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2021.